

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені М. П. ДРАГОМАНОВА

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМ

(вокальний, хореографічний, музичний, театральний, цирковий профілі)

Випуск 1

Київ 2016

Загальна редакція

Шкура Г.А., Биковський Т.В., канд. пед. наук, доцент

Авторський колектив

Акиньшина Т.В., Бідний В.В., Богусевич Н.О., Борсук Н.В., Василянська І.О., Вержбицька І.В., Войчук Н.В., Волкова О.О., Воробйова О.Г., Гасиліна Ю.В., Герчикова Є.З., Горбунова Ю.В., Загоняйко С.О., Іваницька К.В., Куніцький В.В., Мельник В.П., Мосякова І.Ю., Нестерук М.Г., Овсієнко Т.В., Окушко Т.К., Опанасюк К.М., Петлицька Н.М., Полівода М.Є., Радченко М.В., Спанціреті Р.В., Степаненко С.Г., Степаненко С.М., Сук Л.Е., Толмачов Р.В., Ус Г.С., Чернікова Н.З., Шайкевич Ю.Г, Шумило Т.В.

Рецензенти

Мухарський Д.О., народ. артист України, лауреат міжнародних і республіканських конкурсів та фестивалів, член театральної, хореографічної спілок України, проф. ДАКККіМ;

Чорноус Л.М., заслуж. артистка України, гол. балетмейстер Академічного ансамблю пісні і танцю України Державної прикордонної служби України, доцент кафедри хореографії ДАКККіМ.

Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку / за ред. Биковського Т.В., Шкура Г.А. – К. : УДЦПО, 2016. – Вип. 1. – 222 с.

збірнику представлено програми з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти вокального, музичного, театрального та циркового профілів навчання.

Видання розраховано на педагогічних працівників позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ВОКАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма основ музичного мистецтва.....	6
Навчальна програма дівочого хорового співу.....	14
Навчальна програма хлопчачого хорового співу.....	26
Навчальна програма вокального мистецтва.....	39
Навчальна програма естрадної пісні.....	57
Навчальна програма фольклорного мистецтва.....	65
Навчальна програма естрадного мистецтва.....	75
ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма основ хореографічного мистецтва.....	86
Навчальна програма сучасної хореографії.....	91
Навчальна програма танцю стилю «Диско».....	106
Навчальна програма танцю стилю «Брейк-данс».....	119
Навчальна програма спортивного ірландського танцю.....	135
МУЗИЧНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма музичного мистецтва.....	146
Навчальна програма духового оркестру.....	152
Навчальна програма естрадно-духового оркестру.....	164
ТЕАТРАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма театрального мистецтва.....	177
Навчальна програма акторської майстерності.....	197
ЦИРКОВИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма циркового мистецтва.....	212

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Театр – одна з найбільш наочних, видовищних, яскравих та емоційно насичених форм естетичного відображення дійсності, живий охоронець культурних традицій, «гармонія розуму та почуттів».

Особливістю театрального мистецтва є те, що його природа синтетична, у ньому поєднано мистецтво слова, дії, образотворчого мистецтва, музики, хореографії. Театральний колектив – це можливість для дитини різнобічно виразити себе.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку театрального профілю та спрямована на вихованців віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі занять театральним мистецтвом.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – оволодіння основними поняттями та їх значеннями, які стосуються театрального мистецтва, історії театру;

практична – оволодіння навичками акторської майстерності, сценічної мови та вокалу, сценічного руху, ритміки та хореографії;

творча – забезпечення формування та розвиток творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння театральним мистецтвом;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій, національної свідомості, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення, популяризація театрального мистецтва.

Програма передбачає навчання вихованців у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 2-й рік навчання;

вищий рівень – 432 год. (12 год. на тиждень).

На початковому навчальному рівні звертається увага на виявлення творчих здібностей гуртківців, підготовку їх до різноманітної діяльності, яку зумовлює специфіка театру. Результатом занять на цьому рівні є уміння вихованців чути та бачити, слухати, фантазувати, уявляти.

Програма основного навчального рівня спрямована на формування практичних акторських навичок. У ці роки навчання найбільш обдаровані діти з групи основного рівня об'єднуються у зведену групу основного складу, силами якої здійснюються основні постановки театру. Результатом навчання даного рівня є взаємодія з партнером, володіння голосом та тілом, розвиток почуття віри та правди.

Програма вищого рівня навчання передбачає вдосконалення знань та умінь вихованців із подальшою орієнтацією на професійну підготовку. Результатом навчання вищого рівня є закріплення, розширення знань і навичок з основних дисциплін, розвиток фантазії та асоціативного мислення, показ вистав і підтримка постійно діючого репертуару.

Програма передбачає вивчення комплексу театральних дисциплін: акторська майстерність; сценічна мова та вокал; сценічний рух, ритміка та хореографія.

Усі основні напрями навчання мають комплексний характер, тісно взаємопов'язані протягом кожного заняття. Види занять: колективні, групові, індивідуальні.

Методи організації навчальної діяльності: словесні, наочні, практичні. Навчання за програмою здійснюється відповідно до вікових особливостей дітей та індивідуального підходу.

Форми проведення занять: бесіди, лекції, вправи, етюди, репетиції, відеоперегляди, читання, навчально-розвивальні вправи, ігри, вистави, перегляди та обговорення професійних вистав, конкурси, змагання, фестивалі, концерти.

Підсумковими формами навчання на початковому рівні є відкрите заняття (початковий рівень), театральні концерти, конкурси, прем'єри вистав (основний та вищий рівень).

Акторська майстерність. Мета дисципліни: сприяти формуванню світовідчуття вихованця, розкриттю його творчої індивідуальності, формуванню в нього поняття про театральну етику; розвивати творчу психотехніку актора.

Основні завдання дисципліни: виховувати в дітей необхідність пізнання життя та його законів; виховувати здатність постійно удосконалювати акторську психотехніку за допомогою індивідуально спрямованого тренінгу та самовиховання; формувати професійні навички та вміння, допомагати засвоювати плідні методичні прийоми роботи над роллю.

Педагогічні завдання початкового рівня: навчити здійснювати на сцені найпростіші органічні дії у звичних для вихованців обставинах.

Завданням основного рівня є навчати вмінню поєднувати роботу над собою з роботою над роллю. Ці дві лінії повинні йти паралельно, закріплюючи та збагачуючи одна одну. Продовжуючи роботу з оволодіння елементами артистичної техніки, вихованці одночасно приступають до вивчення основ сценічного методу. Зміст цього етапу: взаємодіяти в ситуації мовлення, а також оволодіти технікою словесної взаємодії.

На вищому рівні навчання акцент викладання акторської майстерності переноситься на роботу над роллю, вихованці вчать діяти в образі. Продовжуючи вивчення теорії та працюючи над собою, удосконалюється творча майстерність, з'являється спроба виявити себе як режисера, хореографа, сценариста, гримера.

Сценічна мова. Мета дисципліни: навчити вихованців виразно та яскраво передавати у сценічній діяльності всю різноманітність людських стосунків і почуттів за допомогою багатого на емоційне та інтонаційне вираження голосу, яскравого, правильного, логічно осмисленого мовлення.

Основні завдання дисципліни: оволодіти технікою мовлення, а саме: дикцією, диханням, голосом, вокалом, орфоєпією та логіко-інтонаційними закономірностями.

Курс дисципліни «Сценічна мова» розрахований також на індивідуальні заняття для основного та вищого навчальних рівнів.

Педагогічні завдання початкового рівня: сформувати в дітей найважливіші навички сценічного мовлення (м'якої атаки звуку, правильного дихання, чіткої дикції).

Завданням основного рівня є подальша робота над розвитком мовного апарату, вокальних даних; вивчення основ художнього читання з індивідуальним та груповим читанням вихованцями віршованих та прозових творів зі сцени.

На вищому рівні навчання у викладанні сценічної мови продовжується удосконалення мови як засобу сценічного спілкування, підвищується рівень художнього читання. Діти випробовують свої сили як ведучі концертів, масових заходів, пізнають ази сценарної майстерності.

Основи сценічного руху. Мета дисципліни: прищеплювати вихованцями рухову культуру; навчати втілювати в рухах тіла життя сценічного героя.

Основні завдання дисципліни: розвиток дієвих, цілеспрямованих рухів тіла; розвиток пластичних навичок вихованців; розвиток творчого мислення; розвиток уяви, розкутості, м'язової свободи.

Заняття зі сценічного руху допомагають актору швидко орієнтуватися в часі та просторі, у сценічних обставинах, які швидко змінюються, опановувати не відомі раніше навички, нові малюнки рухів, темп, ритм, мізансцену, здатність доречно та точно діяти.

Заняття зі сценічного руху потрібно проводити під музику, у добре провітреному приміщенні.

Педагогічними завданнями початкового рівня навчання є формування у вихованців основних навичок виконання вправ на розвиток тіла та координацію рухів, виховання ритмічності.

Завданнями для вихованців основного рівня навчання є продовження вивчення вправ для розвитку пластичності свого тіла, ускладнення вправ на розвиток координації, відчуття ритму, вивчення трюкових елементів сценічного руху. Діти засвоюють основи класичних та народних танців.

Завданнями вищого рівня є удосконалення виконавської майстерності гуртківців, удосконалення пластичної виразності актора. На цьому етапі вивчається стильова поведінка та етикетні навички, формуються теоретичні та практичні основи театральної хореографії.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН(зміненний)

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	-	1
Розділ 1. Акторська майстерність	2	13	15
1.1. Органічна сценічна увага	1	1	2
1.2.Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань	-	2	2
1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії	-	4	4
1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин	1	4	5
1.5. Робота над етюдом	-	2	2
Розділ 2. Сценічна мова	3	14	17
2.1. Гімнастика обличчя	-	1	1
2.2. Розвиток дихання	1	1	2
2.3. Розвиток вільного звучання	1	1	2
2.4. Розвиток голосу	1	2	3
2.5. Робота над дикцією	-	5	5
2.6. Орфоепія	-	2	2
2.7. Робота над віршованим твором	-	2	2
Розділ 3. Сценічний рух	4	30	34
3.1. Адаптація організму до тренувального процесу	1	10	11
3.2. Виховання ритмічності	-	9	9
3.3. Удосконалення статури та ходи	1	3	4
3.4. Розвиток виразних рухів рук	1	2	3
3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації	1	6	7
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята	-	4	4
Підсумок	-	1	1
Разом	10	62	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Бесіда «Що таке театр?» Специфіка театрального мистецтва, його особливості. Театр – мистецтво колективне та синтетичне. Бесіда «Мовний апарат та значення його тренування в роботі актора». Бесіда про зміст та завдання дисципліни «Основи сценічного руху». Поняття «пластична виразність актора».

Розділ 1. Акторська майстерність (15 год)

1.1. Органічна сценічна увага (2 год)

Оволодіння основними елементами уваги. Управління своєю увагою до предмета, до партнера.

Практична частина. Вправи на загальну увагу, розвиток зорового сприйняття – «Дзеркало», «Сповільнений рух», «Тінь». Розвиток творчих слухових сприймань – вправи «Трансформатор», «Бум», «Пеленгатор».

1.2. Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань (2 год)

М'язова мобільність. Координація рухів, управління м'язами. Уміння знімати м'язову скутість.

Практична частина. Вправи на зняття м'язової напруги. Підпорядкування роботи м'язів своїй волі.

1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії (4 год)

Налаштовування до дії, вправи на звільнення м'язів, увагу та уяву.

Практична частина. Вправи на пам'ять фізичних дій, емоційну пам'ять. Дія з уявними предметами. Тренаж фізичного самопочуття. Вправи на запам'ятовування фізичного самопочуття: «Вітер», «Холодно», «Спати хочеться» та ін.

1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин (5 год)

Засвоєння запропонованих обставин. Зв'язок запропонованих обставин з поведінкою актора. Подолання обставин.

Практична частина. Магічне «Як би...», дія за обставин «Як би...». Виправдання поз. Виправдання місця дії. Виправдання рухів. Індивідуальні та групові вправи на розвиток фантазії та уяви.

1.5. Робота над етюдом (2 год)

Основні засоби виховання актора. Мета та завдання етюдів. Складові етюдів: думка, подія, дія, обставини, імпровізаційне самовідчуття.

Практична частина. Індивідуальні та колективні етюди на дію з уявними предметами. Етюди-характеристики тварин, природних явищ.

Розділ 2. Сценічна мова (17 год)

2.1. Гімнастика обличчя (1 год)

Тренування нижньої щелепи. Тренування губних м'язів. Тренування м'язів язика.

2.2. Розвиток дихання (2 год)

Комбіноване дихання. Різноманітна сила видиху. Скорочення вдиху та подовження видиху.

Практична частина. Розвиток фонаційного руху. Вправи «Спати хочеться», «Свічка», «М'яч», «Лісоруб».

2.3. Розвиток вільного звучання (2 год)

Мовний апарат та його тренування.

Практична частина. Вправи «Стогін», «Скиглення», «Мукання», «Липа шелестить», «Насос», «Дзвонять у дзвони», «Колискова».

2.4. Розвиток голосу (3 год)

Утворення голосу та гігієна голосу. Постановка голосу та його природні дані.

Практична частина. Вправи на «зібраність» звуку: «Гудок», «Рупор», «Відлуння».

2.5. Робота над дикцією (5 год)

Чіткість дикції. Сценічне звучання голосних та приголосних. Робота над дикцією з використанням чистомовок та скоромовок. Бесіда «К.С. Станіславський про мову актора на сцені».

Практична частина. Вправи на тренування голосних звуків А – Я, О – Є, У – И, Е – Є. Робота над йотованими звуками. Вправи на тренування звуків Б–П, В–Ф, Д–Т, Дь–ТЬ, З–С, Ц, Ж–Ш, К–Г, Г–Х, М–Н, Р–Рь, Л – Ль, Ч – Ш. Робота над чіткістю дикції з використанням чистомовок та скоромовок.

2.6. Орфоепія (2 год)

Норми літературної вимови, вступний курс.

Практична частина. Вправи на правильну вимову: наголошені та ненаголошені голосні, різноманітні сполучення приголосних.

2.7. Робота над віршованим твором (2 год)

Вибір літературного матеріалу.

Практична частина. Підготовка та робота з читцями, привітальною групою.

Розділ 3. Сценічний рух (34 год)

3.1. Адаптація організму до тренувального процесу (11 год)

Загально розвивальні вправи. Поняття «пластичність».

Практична частина. Вправи для розминки: ходьба на місці та ходьба-біг; ходьба-зупинка; ходьба на носках; підстрибування, біг, ходьба-зупинка; випади однією ногою вперед; кроки у присіданні; вправи «Ворона», «Декорація», вправи на увагу та координацію. Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Вправи на підлозі. Присідання, нахили, «Пружина», «Лава», «Синхронне плавання». Вправи на стільці:

нахили, підйоми, прогини.

3.2. Виховання ритмічності (9 год)

Поняття музичної грамоти, співвідношення довжини звуків. Розподіл рухів у музичному супроводі.

Практична частина. Вправи на передачу ритму музики. Вправи-імпровізації. Оплески та хода в ритмі оплесків. «Перемикання швидкостей», «Відлуння».

3.3. Удосконалення статури та ходи (4 год)

Вироблення гарної, правильної постави та легкої, граціозної ходи.

Практична частина. Вивчення техніки правильної ходи. Вивчення правильної статури. Дуже повільна ходьба. Правильні пози в положенні «сидячи».

3.4. Розвиток виразних рухів рук (3 год)

Виразні рухи рук актора – зміст сценічного образу. Розвиток пластики рук. Виразальні можливості рук.

Практична частина. Вправи «Хвиля», «Плавці», «Змія», «Крила», «Пружина», «Муха», «Схопити-кинути», «Кігті». Прості етюди, які складаються з двох дрібних дій та нагадують вправи з уявними предметами.

3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації (7 год)

Поняття «почуття руху», координація рухів та музики. *Практична частина.* Вправи «Із усім світом», «Дніпро-ріка». Вправи-ланцюжки рухів руками різного характеру: з ходьбою в різному темпі в поєднанні з виконанням тексту, пісні. Вправи під музику зі зміною характеру руху; передача предметів один одному зі зміною ритму музичного супроводу. Вправи з часом ускладнюються.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята (4 год)

Екскурсії, відвідування вистав, участь у святах. Зустрічі з акторами, бесіди. Творчі етюди на теми побачених та обговорених вистав.

Підсумок (1 год)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- зміст театральних термінів;
- історію вітчизняного та зарубіжного театру;
- пластику тварин, способи її відтворення;
- пластичні композиції на вибрану або запропоновану тему;
- поняття «швидкість», «темп» та «ритм»;
- поняття «сценічна виразність»;
- поняття чотирьох типів дихання;
- процес роботи над роллю та виставою;
- значення чіткості дикції в мистецтві актора;

техніку безпеки під час занять зі сценічного руху;
техніку сценічного бою, падіння, перенесення та сценічної боротьби;
як утворюється голос, закони гігієни голосу.

Вихованці мають уміти:

діяти з уявними предметами;
природно виконувати різні рухи, володіти пластикою рук;
володіти елементами характерності;
працювати над роллю;
вміти керувати своїм диханням у процесі мовлення;
володіти комплексом вправ на тренування правильного звукоутворення;
координувати свої рухи, управляти м'язами.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість, шт.
1.	Клас-студія для студійних занять із дзеркалами	2
2.	Сцена для репетицій та вистав з глядацькою залю	1
3.	Приміщення для декорацій та реквізиту	1
4.	Костюми для вистав театру	1
5.	Музичний центр	1
6.	DVD плеєр	1
7.	Телевізор	1
8.	Диски DVD, CD	комплект
9.	Комп'ютер	1
10.	Спеціальна методична література	

ЛІТЕРАТУРА

- Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – К.: Лібра, 1996. – 109 с.
- Артоболевский Г.В. Художественное чтение / Г.В. Артоболевский. – М.: Просвещение, 1978. – 50 с.
3. Бояджиев Г. От Софокла до Брехта за 40 театральных вечеров / Г. Бояджиев. – М.: Образование, 1988. – 158 с.
- Гиппиус С.А. Гимнастика чувств. Тренинг творческой психотехники / С.А. Гиппиус. – Ленинград: Искусство, 1967. – 98 с.
- Горчаков Н.М. Режиссерские уроки Станиславского / Н.М. Горчаков. – М.: 1952. – 300 с.
- Ершова А. Актерская грамота – подросткам / А. Ершова, Б. Букатов. – М.: Образование, 1994. – 190 с.
- Елькіс Г. Про пластичний тренаж актора / Г. Елькіс. – К.: Просвіта, 1986. – 97 с.
- Запорожец Т.И. Логика сценической / Т.И. Запорожец. – М.: Образование, 1974. – 76 с.
- Захава Б. Е. Мастерство актера и режиссера / Б.Е. Захава. – М.: Образование, 1969. – 350 с.
- Закувала зозуленька: антол. укр. нар. творчості (прислів'я, приказки, скоромовки). – К.: Просвіта, 1989. – 38 с.
- Кнебель М.О. Слово о творчестве актера / М.О. Кнебель. – М.: Образование, 1970. – 280 с.
- Козляникова И.П. Орфоэпия в театральной школе / И.П. Козляникова. – М.: Образование, 1967. – 78 с.
- Копець З. Театральне мистецтво в школі / З. Копець. – К.: Рад. шк., 1975. – 102 с.
- Немеровский А. Пластическая выразительность актера / А. Немеровский. – М.: Образование, 1976. – 176 с.
- Олійник Г.А. Виразне читання в початкових класах / Г.А. Олійник. – К.: Просвіта, 1979. – 85 с.
- Кох И. Основы сценического движения / И. Кох. – Л.: Искусство, 1970. – 59 с.
- Станиславский К.С. Работа актера над собой К.С. Станиславский. – М.: Искусство, 1972. – 480 с.